

Noor Asharaf

Assistant Professor (Guest Faculty)

Dept. of Persian, MMHAPU, PATNA

Email: ashrafjnu@gmail.com

Sem-1, Paper code: 102

Persian (M A)

Topic: Saffarid Dynasty (Part -2)

یعقوب لیث صفاری یک پادشاه ایرانی و بنیان‌گذار دودمان صفاریان در سیستان بود. تاریخ اجتماعی صفاریان به تاریخ اجتماعی حکومت صفاریان و روند تغییرات اجتماعی در این دوره می‌پردازد. صفاریان دودمانی ایرانی بود که بر بخش‌هایی از ایران و افغانستان و تاجیکستان و پاکستان کنونی حکومت می‌کردند پایتخت ایشان شهر زرنگ بود

سیستان سرزمینی بوده که زمین آن شوره و ریگ بود و هوای آن گرم است در آنجا درخت خرما هم یافت می‌شد در سیستان برف نمی‌بارید این منطقه کوه‌های زیادی ندارد و نزدیک‌ترین کوه به این ناحیه، کوه‌های فرّه است.

در قدیم به سیستان رام شهر می‌گفتند که بین کرمان و سیستان نزدیک دارک و مقابل راشک قرار داشت. می‌گویند رود سیستان در آنجا جریان داشته‌است و به علت شکافی از رودخانه هیل مند یا هیرمند بریده شده و آب آن کم شده و مردم آنجا را ترک کردند و زرنج را ساختند.

شهر زرنج که پایتخت صفاریان در هزار و یکصد سال پیش بود به دلیل اینکه مسیر هیرمند در مدت طولانی چندین بار تغییر یافته، نمی‌توان با اطمینان گفت که کدام یک از آثار خرابه شهرهای قدیمی

سیستان از آن زرنج بوده باشد. امروزه معتقدند زرنج در صدر اسلام یعقوب لیث و جانشینانش در کناره شرقی دریاچه هامون قرار داشته و این تقریباً روبه‌روی همان محلی می‌شود که گفتیم که به پایتخت یعقوب معروف است.

زرنج بزرگترین شهرستان بود که دور تا دور آن دیوار و خندق و ربض بود. زرنج دارای پنج دروازه است: «۱. دروازه آهنین. ۲. دروازه کهن. ۳. در کردکویه بر خراسان ۴. دروازه بعدی در نیشک به سوی بست بیرون می‌رود ۵. دروازه طعام رو به روستاها باز می‌شود و این دروازه آباد تر است. همه دروازه‌ها در آهنین دارند.

یعقوب در شیراز در سال ۲۸۱ مسجدی بنا نهاد معروف به «جامع عتیق» و مسجد دیگری نیز در جیرفت به عمرولیت نسبت داده شده که در زمان تسلطش بر کرمان بنا نهاده بود. در سیرجان در اطراف شهر دو رشته قنات وجود داشته که آب منازل و باغهای شهر را تأمین می‌کردند این دو رشته را به بازماندگان صفاری نسبت می‌دهند و از بناهای دیگری که به یعقوب نسبت داده شده قلعی سعید آباد در شهرستان اصطخر چون بر آن غلبه یافت خرابش کرد ولی بعدها که به ساختمان جهت زندان نیاز پیدا کرد دستور داد در همان محل زندان را بسازند. همچنین مسجد جامع در شهر زرنج را هم از آثار یعقوب می‌دانند.

در عصر صفار کشاورزی رونق بیشتری داشت. محصولات کشاورزی سیستان شامل انگور، غله، انخوزه، و میوه‌های مختلف و شامل زیلو-کرباس و صابون و مشربه و کوزه‌های گوناگون و اسباب و آلات فلزی که از روی و برنج ساخته می‌شد بود. از شهرهایی که صفاریان به آن توجه داشتند شهر بست بود که پس از زرنج یکی از مهم‌ترین شهرهای سیستان بود که مردمش توانگر بودند و عده‌ای به شغل بازرگانی اشتغال داشتند و از آنجا به تجارت هندوستان می‌رفتند. به دلیل آنکه رود هیرمند در نزدیکی به مرز هندوستان قرار داشت مرکز بازرگانی به حساب می‌آمد.